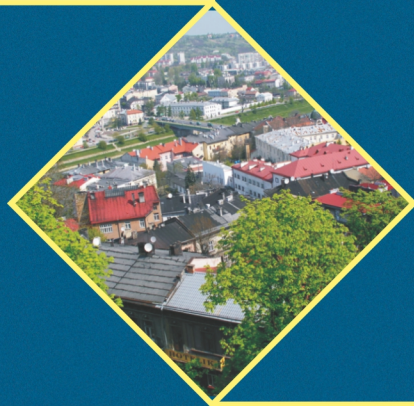

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO • ŁÓDŹ 2009

Innowacyjność regionów w gospodarce opartej na wiedzy

pod redakcją
ALEKSANDRY NOWAKOWSKIEJ

Innowacyjność regionów w gospodarce opartej na wiedzy

pod redakcją
ALEKSANDRY NOWAKOWSKIEJ

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU ŁÓDZKIEGO • ŁÓDŹ 2009

[Kup książkę](#)

RECENZENCI

Aleksandra Jewtuchowicz, Wojciech Kosiedowski, Edward Stawasz

REDAKTOR TECHNICZNY

Anna Araszkiewicz

OPRACOWANIE GRAFICZNE

Anna Wosiak

OKŁADKĘ PROJEKTOWAŁA

Barbara Grzejszczak

Publikacja finansowana ze środków Uniwersytetu Łódzkiego i Urzędu Miasta Łodzi

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
2009

Wydanie I. Nakład 100 egz.
Ark. druk. 17,375. Papier kl. III, 80 g, 70 × 100
Zam. 33/4497/2009

ISBN (wersja drukowana) 978-83-7525-258-3
ISBN (ebook) 978-83-7969-290-2

[Kup książkę](#)

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
1. Wiedza, nauka, innowacje a rozwój regionów	9
Wanda Maria Gaczek Kapitał wiedzy a poziom rozwoju gospodarczego regionów europejskich	11
Mariusz Czupich Innowacyjność regionów państw Europy Środkowo-Wschodniej	27
Beata Bal-Domańska Konkurencyjność polskich regionów ze względu na poziom gospodarki opartej na wiedzy	45
Tomasz Parteka Jakub Pietruszewski Metropolia wiedzy w regionach innowacyjnych (przykład gdańskiego obszaru metropolitalnego)	63
Aleksandra Nowakowska Wiedza i świadomość proinnowacyjna podmiotów regionalnej polityki innowacyjnej	79
Agnieszka Olechnicka Regionalny potencjał nauki polskiej (na podstawie oceny parametrycznej MNiSW oraz wskaźników publikacji i cytowań)	93
Catherine Peyroux Aleksandra Nowakowska Mariusz E. Sokołowicz Oddziaływanie wyższych uczelni na rozwój środowiska przedsiębiorczości. Przykład Łodzi	109
Beata Wieteska-Rosiak Innowacje w budowaniu bezpieczeństwa publicznego	127

2. Innowacyjność przedsiębiorstw a rozwój regionów	139
Bogusław Plawgo Magdalena Klimczuk Wpływ inicjatyw klastrowych na innowacyjność regionu	141
Krzysztof B. Matusiak Regionalne uwarunkowania tworzenia i rozwoju parków technologicznych	157
Joanna Dominiak Rola otoczenia innowacyjnego w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy	187
Lucyna Lewandowska Innowacyjność firm w regionie w kontekście niekonwencjonalnego finansowania	203
Monika Kondratiuk-Nierodzińska Innowacyjność podlaskich przedsiębiorstw w kontekście budowy regionalnego systemu innowacji	219
Dorota Milek Przedsiębiorstwa w regionalnym systemie innowacji – wyniki badań	235
Paulina Nowak Innowacyjność przedsiębiorstw w aspekcie wdrażania regionalnej strategii innowacji	249
Gaël Gueguen Estelle Pellegrin-Boucher Wpływ relacji interpersonalnych na racjonalność decyzji ekonomicznych. Gdy nad racjami górują emocje	261

WSTĘP

Ostatnie kilkanaście lat przyniosło radykalne przewartościowanie czynników rozwoju społeczno-gospodarczego. W centrum uwagi znalazły się zasoby informacji, wiedzy, innowacji, a współczesna gospodarka otrzymała miano gospodarki opartej na wiedzy. Nastąpiło przekształcanie procesów społeczno-gospodarczych z poziomu narodowego na poziom międzynarodowy (globalny) i regionalny. Kluczową płaszczyzną procesów rozwoju oraz kształtowania polityki gospodarczej stał się region.

Współcześnie region (terytorium) postrzegany jest jako inkubator wiedzy i innowacji, czynnik niezbędny dla zaistnienia procesów kreowania, absorpcji i dyfuzji innowacji. Region staje się fundamentalną płaszczyzną organizacji gospodarki, miejscem tworzenia nie tylko kolektywnej wiedzy i innowacji, ale zarazem zdolności innowacyjnych i technologicznych pojedynczych podmiotów. Zdolności innowacyjne poszczególnych jednostek gospodarczych w dużej mierze stały się pochodną sieciowo zorganizowanego systemu, mającego bardziej regionalny niż branżowy (sektorowy) charakter.

Równocześnie dokonano radykalnej reorientacji polityki wspólnotowej na lata 2007–2013. Nowa filozofia tej polityki akcentuje konieczność przyspieszenia i wzmocnienia budowy gospodarki opartej na wiedzy, ofensywnego dążenia do efektywnego wykorzystania zasobów wiedzy i innowacji oraz wzmacniania regionalnych systemów innowacji. Tworzenie procesów wiedzy i innowacji na rzecz wzmacniania konkurencyjności europejskiej gospodarki znalazło centralną pozycję w nowej polityce wspólnotowej.

Na tle zachodzących przemian w globalnej gospodarce i w europejskiej polityce społeczno-gospodarczej, wyzwaniem polskiej polityki regionalnej staje się wzmacnianie pozycji konkurencyjnej regionów poprzez dynamiczny i ustawiczny rozwój zdolności innowacyjnych, zarówno poszczególnych podmiotów, jak i całego systemu regionalnego. Wyzwaniom tym mogą sprostać jedynie regiony zdolne do tworze-

nia proinnowacyjnych zasobów i postaw, innowacyjnego środowiska oraz wewnątrz regionalnych mechanizmów adaptacji i uczenia się. Fundamentalną rolę w tym procesie odgrywają władze regionalne, będące koordynatorem i katalizatorem proinnowacyjnych postaw i działań podejmowanych w regionie. Regionalna polityka innowacyjna staje się wiodącą płaszczyzną aktywności władz publicznych, wymagającą wzmocnienia i reorganizacji dla wykorzystania szans, jakie niesie integracja europejska.

Prezentowana monografia stanowi zbiór 16 opracowań poświęconych zarysowanej powyżej problematyce. Inspiracją do jej przygotowania była dyskusja, rozważania i badania zaprezentowane w trakcie konferencji „Innowacyjność regionów w gospodarce globalnej”, trzeciej z cyklu „Wiedza, innowacyjność, przedsiębiorczość a rozwój regionalny”. Konferencja ta zorganizowana została w maju 2008 r. przez Katedrę Gospodarki Regionalnej i Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego.

Zebrane artykuły pogrupowane zostały w dwa kluczowe wątki tematyczne. Część pierwsza, zatytułowana „Wiedza, nauka, innowacje a rozwój regionów”, prezentuje rozważania na temat roli i znaczenia potencjału wiedzy i innowacji w rozwoju regionu, w kontekście uwarunkowań gospodarki opartej na wiedzy. Autorzy dokonują oceny kapitału wiedzy oraz stanu gospodarki opartej na wiedzy w europejskich regionach (W.M. Gaczek, M. Czupich, B. Bal-Domańska), oceny kondycji i oddziaływania potencjału nauki na rozwój gospodarczy (A. Olechnicka, C. Peyroux, A. Nowakowska, M.E. Sokołowicz). Autorzy podejmują także problem znaczenia zasobów wiedzy dla rozwoju funkcji metropolitalnych (T. Parteka, J. Pietruszewski), oceny świadomości proinnowacyjnej podmiotów polityki regionalnej (A. Nowakowska) oraz szeroko rozumianych innowacji na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa publicznego (B. Wieteska-Rosiak).

Tematyka drugiej części monografii, zatytułowanej „Innowacyjność przedsiębiorstw a rozwój regionów”, koncentruje się wokół problematyki innowacyjności przedsiębiorstw w kontekście tworzenia regionalnych systemów innowacji. Artykuły zawarte w tej części dotyczą problemów finansowania rozwoju innowacyjności podmiotów gospodarczych (L. Lewandowska), otoczenia instytucjonalnego (K.B. Matusiak oraz J. Dominiak) czy znaczenia klastrów w budowaniu innowacyjności regionów (B. Plawgo, M. Klimczuk). W centrum uwagi tej części publikacji znajduje się problem szeroko interpretowanej

innowacyjności przedsiębiorstw w kontekście tworzenia regionalnych systemów innowacji, mający odzwierciedlenie w opracowaniach M. Kondratiuk-Nierodzińskiej, D. Milek, P. Nowak oraz G. Gueguena i E. Pellegrin-Boucher.

Prezentowany zestaw publikacji dotyczy bardzo ważnych i aktualnych problemów polityki regionalnej. Dostarcza bogatego materiału empirycznego i przemyśleń na temat przeobrażeń regionów, a zarazem stanowi interesujący przegląd kierunków badań i poszukiwań różnych ośrodków akademickich.

KAPITAŁ WIEDZY A POZIOM ROZWOJU GOSPODARCZEGO REGIONÓW EUROPEJSKICH

1. Wprowadzenie

Liczba czynników rozwoju regionów w ostatnich 20. latach ubiegłego wieku została znacznie rozszerzona. Do tradycyjnych czynników z teorii wzrostu gospodarczego (zasoby naturalne, kapitał i praca) dodano postęp techniczny, rozumiany jako wartość wyposażenia w maszyny i urządzenia przedsiębiorstw, a następnie kapitał społeczny i ludzki, kapitał intelektualny czy kapitał wiedzy. Wszystkie z nich można wiązać z konkretnym obszarem i mogą być one źródłem przewagi konkurencyjnej gospodarki, ale siła ich oddziaływania i znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego zmienia się w czasie. Najnowsze koncepcje rozwoju regionów podkreślają pozytywny skutek współwystępowania specyficznych cech terytorium, głównie cech kapitału instytucjonalnego i społecznego, który wywołuje efekt synergii powstający na styku elementów sfery społecznej, organizacyjno-instytucjonalnej i ekonomicznej (Crescenzi 2005, s. 475–490; Cooke i in. 2007, s. 26–75; Rodriguez-Pose, Crescenzi 2008, s. 55–64).

Celem artykułu jest próba wyjaśnienia oraz ilościowego opisanie, czy i w jakim stopniu kapitał wiedzy generuje wzrost gospodarczy regionu, a tym samym utrzymanie przewagi konkurencyjnej jego gospodarki. Artykuł przedstawia wstępne wyniki badań¹ i koncentruje się na próbie wyjaśnienia zależności cząstkowych między wybranymi atrybutami kapitału wiedzy a wzrostem gospodarczym w makroregionach europejskich.

¹ Artykuł jest częścią publikacji finansowanej ze środków na naukę w latach 2006–2008 jako projekt badawczy.

INNOWACYJNOŚĆ REGIONÓW PAŃSTW EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

1. Wprowadzenie

Globalna gospodarka może być rozpatrywana jako mozaika regionalnych systemów produkcyjnych, z których każdy posiada swój rynek, specyficzne działalności i powiązania z innymi regionami. Pojawia się tu paradoks, który mówi o tym, że chociaż rewolucja technologiczna dostarczyła infrastruktury dla rozprzestrzeniania się globalizacji gospodarki, to wciąż wzrasta rola miast i regionów jako kluczowych struktur dla rozwoju ekonomicznego (Huggins 1997, s. 102). Dzieje się tak dlatego, że regiony stają się silnymi ekonomicznie jednostkami poprzez mobilizację swoich zasobów, zwłaszcza lokalnych przedsiębiorstw, które współpracują z zewnętrznym środowiskiem, zdobywając, głównie przez zastosowanie innowacji, przewagę konkurencyjną.

Współcześnie region odgrywa rolę platformy dla tworzenia, absorpcji i dyfuzji innowacji. Innowacje nabierają cech procesu sieciowego i zintegrowanego, dlatego możliwości wykreowania innowacji nie zależą już tylko od przedsiębiorstwa, lecz sieciowo zorganizowanej kooperacji, która nabiera cech regionalnych (Parteka 2007, s. 84). Relacje, jakie panują między zjawiskiem kumulowania i transferu wiedzy a płaszczyzną regionalną, mają charakter współzależności. Region jest formą organizacji redukującą niepewność i ryzyko. Stanowi on źródło informacji, nabywania wiedzy i umiejętności oraz innowacyjności, w konsekwencji czego większego znaczenia nabierają dynamiczne efekty zewnętrzne związane z bliską lokalizacją (obecność uniwersytetów, ośrodków badawczych, usług dla przedsiębiorców) (Pietrzyk 2001, s. 58). Bliska lokalizacja sprzyja powiązaniom między sektorem badawczo-rozwojowym (B+R), innowacyjnymi przedsiębior-

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKICH REGIONÓW ZE WZGLĘDU NA POZIOM GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

1. Wprowadzenie

Na przełomie XX i XXI w. kapitał wiedzy stał się fundamentem funkcjonowania gospodarki i wzrostu gospodarczego. Celem artykułu jest wskazanie pozycji polskich regionów w europejskiej przestrzeni regionalnej ze względu na poziom GOW oraz określenie relacji między poziomem wybranych czynników GOW i poziomem rozwoju regionalnego.

2. Gospodarka oparta na wiedzy jako czynnik konkurencyjności regionów

Podstawy gospodarki opartej na wiedzy (GOW, ang. *knowledge based economy*) zostały zapoczątkowane wraz z przyjęciem *Strategii Lizbońskiej*, mającej na celu stworzenie na terytorium Europy najbardziej konkurencyjnej gospodarki świata. Obecnie cel ten jest realizowany z uwagi na cztery priorytetowe obszary reform określone przez Radę Europejską wiosną 2006 r. Są to: wiedza i innowacje, otoczenie biznesu, zatrudnienie, energia i zmiany klimatu. Kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy przypisuje się promowaniu trójkąta wiedzy (kształcenie, badania, innowacje). Rozwój gospodarczy łączony jest także z potrzebą zwiększenia zasobów ludzkich w obszarze nauki i technologii oraz poprawy atrakcyjności Europy dla wysoko wykwalifikowanych naukowców. Czynnikami GOW istotnymi dla rozwoju gospodarczego i wzmocnienia pozycji rynkowej jest także zapewnienie wszystkim obywatelom możliwości

Tomasz Parteka

Politechnika Gdańska

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego

Jakub Pietruszewski

Uniwersytet A. Mickiewicza w Poznaniu

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego

METROPOLIA WIEDZY W REGIONACH INNOWACYJNYCH (PRZYKŁAD GDAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO)

1. Wprowadzenie

Gospodarka globalna funkcjonuje obecnie w warunkach silnej konkurencji nie tylko między podmiotami gospodarczymi, ale także między miastami, regionami, państwami, a nawet między zgrupowaniami państw, czego znakomitym przykładem jest Unia Europejska, konkurująca i współpracująca z państwami ASEAN¹-u czy NAFTA². *Strategia Lizbońska* przyjęta przez kraje Unii zakłada, że ma ona zająć czołową pozycję wśród najbardziej konkurencyjnych i nowoczesnych gospodarek świata. W tym współzawodnictwie cztery czynniki odgrywają najważniejszą rolę:

- rozwój technologii i ścisły związek badań naukowych z procesem produkcji i zarządzania;
- dostęp do szerokiego, chłonnego, bogatego rynku;
- różnica między kosztem produkcji w miejscu wytwarzania i ceną produktu na rynku przeznaczenia;
- zdolność polityczna instytucji narodowych i ponadnarodowych

¹ Ang. *Association of South East Asian Nations*) – Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej.

² Ang. *North American Free Trade Agreement*) – Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu.

WIEDZA I ŚWIADOMOŚĆ PROINNOWACYJNA PODMIOTÓW REGIONALNEJ POLITYKI INNOWACYJNEJ

1. Wprowadzenie

Wśród uwarunkowań determinujących regionalną politykę, jak wskazuje literatura przedmiotu, istotną pozycję zajmuje wiedza i świadomość proinnowacyjna podmiotów publicznych, podmiotów wyznaczających ramy tej polityki (Karwat, Milanowski 1982; Grabiński 1989; Chmaj, Żmigrodzki 1995). Jest to podstawowy warunek podmiotowości władz publicznych, warunek zdolności świadomego podejmowania suwerennych i racjonalnych działań.

Podmiotowość władz regionalnych w tworzeniu polityki innowacyjnej określana jest przez wiele współzależnych uwarunkowań, wśród których pierwszoplanową rolę odgrywają następujące elementy:

1. Władze regionalne muszą posiadać możliwość podejmowania suwerennych decyzji. Muszą być samorządne i samodzielne w tworzeniu polityki innowacyjnej. Powinny mieć dostateczny zakres swobody w określaniu celów i tworzeniu polityki innowacyjnej.

2. Władze regionalne muszą mieć możliwość realizacji swoich celów. Warunkiem koniecznym jest posiadanie odpowiednich instrumentów i środków finansowych umożliwiających realizację polityki innowacyjnej oraz oddziaływanie na podmioty tworzące regionalny system innowacji.

3. Władze regionalne muszą charakteryzować się zdolnością świadomego działania. Inaczej mówiąc, powinny cechować się kompetencyjnością i wiedzą definiowaną przez następujące elementy składowe:

- wiedza i świadomość władz lokalnych miejsca oraz roli, jaką